

LAKIVALIOKUNNAN MIETINTÖ 7/2010 vp

Hallituksen esitys laeiksi eurooppalaisesta todisteiden luovuttamismääräyksestä esineiden, asiakirjojen ja tietojen hankkimiseksi rikosasian käsittelyä varten tehdyn puitepäätöksen lainsäädännön alaan kuuluvien säännösten kansallisesta täytäntöönpanosta ja puitepäätöksen soveltamisesta sekä pakkokeinolain 4 luvun 15 a §:n muuttamisesta

JOHDANTO

Vireilletulo

Eduskunta on 5 päivänä helmikuuta 2010 lähettänyt lakivaliokuntaan valmistelevasti käsiteltäväksi hallituksen esityksen laeiksi eurooppalaisesta todisteiden luovuttamismääräyksestä esineiden, asiakirjojen ja tietojen hankkimiseksi rikosasian käsittelyä varten tehdyn puitepäätöksen lainsäädännön alaan kuuluvien säännösten kansallisesta täytäntöönpanosta ja puitepäätöksen soveltamisesta sekä pakkokeinolain 4 luvun 15 a §:n muuttamisesta (HE 268/2009 vp).

Asiantuntijat

Valiokunnassa ovat olleet kuultavina

- lainsäädäntöneuvos Katariina Jahkola, oikeusministeriö
- neuvotteleva virkamies Jouko Huhtamäki, sisäasiainministeriö
- käräjätuomari Anna-Mari Porkkala-Hietala, Helsingin käräjäoikeus
- valtiosyyttäjä Maarit Loimukoski, Valtakunnansyyttäjänvirasto

- rikosylitarkastaja Sanna Palo, keskusrikospoliisi
- rikosylikomisario Ilkka Laasanen, Pirkanmaan poliisilaitos
- tulliylylitarkastaja Juha Vilkkö, Tullihallitus
- asianajaja Markku Fredman, Suomen Asianajajaliitto
- professori Raimo Lahti.

Lisäksi kirjallisen lausunnon ovat antaneet

- valtiovarainministeriö
- Pirkanmaan syyttäjänvirasto
- Rajavartiolaitos.

Viitetiedot

Hallituksen esitykseen sisältyvä ensimmäinen lakiehdotus perustuu Euroopan unionin neuvoston puitepäätökseen eurooppalaisesta todisteiden luovuttamismääräyksestä esineiden, asiakirjojen ja tietojen hankkimiseksi rikosasian käsittelyä varten. Lakivaliokunta on antanut puitepäätöksen valmisteluvaiheessa lausunnon LaVL 8/2004 vp — U 4/2004 vp.

HALLITUKSEN ESITYS

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi laki eurooppalaisesta todisteiden luovuttamismääräyksestä esineiden, asiakirjojen ja tietojen hankkimiseksi rikosasian käsittelyä varten tehdyn puitepäätöksen lainsäädännön alaan kuuluvien säännösten kansallisesta täytäntöönpanosta ja puitepäätöksen soveltamisesta. Lisäksi muutettaisiin pakkokeinolakia. Ehdotetuilla laeilla pantaisiin täytäntöön eurooppalaisesta todisteiden luovuttamismääräyksestä esineiden, asiakirjojen ja tietojen hankkimiseksi rikosasian käsittelyä varten tehty puitepäätös. Euroopan unionin neuvosto hyväksyi puitepäätöksen 18 päivänä joulukuuta 2008.

Puitepäätöksen mukaan jäsenvaltion on tunnustettava ja pantava alueellaan täytäntöön toisen jäsenvaltion oikeusviranomaisen antama todisteiden luovuttamismääräys. Puitepäätöksessä tarkoitettuja todisteita ovat esine- ja asiakirjatodisteet sekä muu täytäntöönpanovaltiossa olemassa oleva, todisteeksi tarvittava tieto. Niin sanottu reaaliaikainen tiedonhankinta, kuten telekuuntelu, ja tietyin poikkeuksin myös henkilötodistelu on suljettu puitepäätöksen soveltamisalan ulkopuolelle. Puitepäätös velvoittaa jäsenvaltion panemaan täytäntöön toisen jäsenvaltion oikeusviranomaisen antaman todisteiden luovuttamismääräyksen, jollei tapaukseen voida soveltaa jotakin puitepäätöksessä lueteltua kieläytymisperustetta. Jäsenvaltion mahdollisuus kieläytyä oikeusapuyhteistyöstä on rajoitetumpaa kuin nykyisin.

Esityksen mukaan toisessa jäsenvaltiossa tehty todisteiden luovuttamismääräys pantaisiin

pääsääntöisesti täytäntöön Suomen lain mukaisesti menettelyä noudattaen. Erona kansalliseen todisteiden hankkimismenettelyyn olisi erityisesti se, että Suomesta lähtevän määräyksen antaisi syyttäjä, paitsi jos luovutettavaksi pyydetäisiin täytäntöönpanovaltion viranomaisen hallussa olevia tietoja eikä asianomainen jäsenvaltio ole ilmoittanut vaativansa määräyksen vahvistamista syyttäjällä. Tällöin todisteiden luovuttamismääräyksen voisi antaa myös keskusrikospoliisin, tullin tai rajavartiolaitoksen virkamies, jolla on tutkinnanjohtajan toimivaltuudet. Suomeen tulevien määräysten täytäntöönpanosta vastaavia syyttäjäviranomaisia olisivat Helsingin, Kuopion, Oulun ja Tampereen käräjäoikeuksien tuomiopiireissä toimivat kihlakunnansyyttäjät. Myös keskusrikospoliisi, tullin ja rajavartiolaitos vastaisivat Suomeen lähetettyjen todisteiden luovuttamismääräysten täytäntöönpanosta, jos määräyksen perusteena on rikos, jonka tutkinta vastaavassa kansallisessa tapauksessa kuuluisi mainittujen viranomaisten toimivaltaan.

Esityksessä ehdotetaan myös tarkistettavaksi pakkokeinolain säännöstä vieraan valtion oikeusapupyynnön johdosta tehdyn takavarikopäätöksen saattamisesta tuomioistuimen tutkittavaksi. Päätöksenteko takavarikkoasioissa keskitettäisiin Helsingin, Kuopion, Oulun ja Tampereen käräjäoikeuksille.

Ehdotetut lait on tarkoitettu tulemaan voimaan 19 päivänä tammikuuta 2011.

VALIOKUNNAN KANNANOTOT

Yleisperustelut

Yleistä

Hallituksen esityksen tarkoituksena on panna kansallisesti täytäntöön puitepäätös todisteiden luovuttamismääräyksestä esineiden, tietojen ja

asiakirjojen hankkimiseksi rikosasian käsittelyä varten (2008/978/YOS). Puitepäätös säätää todisteiden luovuttamismääräyksen antamisesta sekä tällaisen määräyksen tunnustamisesta ja täytäntöön panemisesta toisessa jäsenvaltiossa. Tarkoitus on helpottaa todisteiden hankintaa toisesta jäsenvaltiosta rikosasian käsittelyä varten

ja näin nopeuttaa rikosasian käsittelyn loppuun saattamista.

Eurooppalaisen todisteiden luovuttamismääräyksen käyttöönotto on keskeinen osa unionin vastavuoroisen tunnustamisen kokonaisvaltaista toimenpideohjelmaa. Vastavuoroisen tunnustamisen periaatteen tavoitteena on vahvistaa jäsenvaltioiden luottamusta toistensa järjestelmiin oikeudellisessa yhteistyössä rikosasioissa. Tämän mukaisesti puitepäätöksessä tarkoitettu yhteistyö on voimassa olevia oikeusapusopimuksia velvoittavampaa, sillä jäsenvaltion pyyntö todisteen hankkimiseksi on pantava täytäntöön tutkimatta päätöksen antamisen edellytyksiä ja täytäntöönpanosta voidaan kieltäytyä vain rajoitetusti.

Puitepäätöksen soveltamisala rajoittuu määräystä annettaessa olemassa oleviin esine- ja asiakirjatodisteisiin sekä muuhun todisteeksi tarvittavaan tietoon. Saadun tiedon mukaan komission tarkoituksena on tehdä myöhemmin laaja-alaisempi aloite, joka kattaisi nyt soveltamisalan ulkopuolelle jäävät todisteet.

Hallituksen esityksen perusteluista ilmenevistä syistä ja saamansa selvityksen perusteella valiokunta pitää esitystä tarpeellisena ja tarkoituksenmukaisena sekä puoltaa lakiehdotusten hyväksymistä seuraavin huomautuksin ja muutosehdotuksin.

Puitepäätöksen täytäntöönpanotapa

Vastavuoroisen tunnustamisen periaatteen vahvistamiseksi on annettu useita puitepäätöksiä (eurooppalaisesta pidätysmääräyksestä ja jäsenvaltioiden välisestä luovuttamismenettelyistä 2002/584/YOS, omaisuuden tai todistusaineiston jäädyttämistä koskevien päätösten täytäntöönpanosta 2003/577/YOS, taloudellisista seuraamuksista, nk. sakkopuitepäätös 2005/214/YOS ja menetetyksi tuomitsemista koskevista päätöksistä, nk. konfiskaatiopuitepäätös 2006/783/YOS). Puitepäätösinstrumentin luonteeseen kuuluu, että se velvoittaa saavutettavaan tulokseen nähden, mutta jättää kansallisten viranomaisten harkittavaksi muodon ja keinot.

Edellä mainitut puitepäätökset on Suomessa pantu täytäntöön eri tavoin. Eurooppalaisesta pidätysmääräyksestä ja jäsenvaltioiden välisestä luovuttamismenettelyistä annettu puitepäätös on pantu täytäntöön asiasisältöisellä lailla, kun taas sakko- ja konfiskaatiopuitepäätökset on pantu täytäntöön nk. sekamuotoisella täytäntöönpanollailla, jossa säädetään puitepäätöksen lainsäädännön alaan kuuluvat säännökset lakina noudattaviksi ja lisäksi annetaan puitepäätöstä tämentäviä asiasisältöisiä säännöksiä. Myös nyt käsiteltävässä hallituksen esityksessä esitetään käytettäväksi sekamuotoista täytäntöönpanolakia. Tällainen täytäntöönpanotapa on lainsoveltajan näkökulmasta vaativa, koska samanaikaisesti tulee noudattaa sekä täytäntöönpanolain että puitepäätöksen säännöksiä. Toisaalta asiasisältöinenkään täytäntöönpanotapa ei vapauta lainsoveltajaa perehtymästä puitepäätöksen säännöksiin, koska kansallista lakia tulee EU-tuomioistuimen oikeuskäytännön mukaan tulkita puitepäätöksen sanamuodon ja sen tavoitteiden mukaisesti.

Perustuslakivaliokunta on sakko- ja konfiskaatiopuitepäätösten yhteydessä katsonut, että sekamuotoisen täytäntöönpanotekniikan käyttämiselle sinänsä ei ole valtiosääntöoikeudellista estettä (PeVL 50/2006 vp ja PeVL 23/2007 vp). Tekniikan käyttäminen edellyttää kuitenkin, että puitepäätöksen säännökset ovat yksityiskohtaisia ja tarkkoja ja että ehdotettu sääntelykokonaisuus täyttää täytäntöönpanosääntelylle asetettavat yleiset vaatimukset perusoikeuksia koskevan sääntelyn täsmällisyydestä ja tarkkarajaisuudesta samoin kuin hyvästä lainkirjoittamistavasta. Toisaalta perustuslakivaliokunta on korostanut, että puitepäätösten toimeenpano kansalliseen lainsäädäntöön otettavien asiasisältöisin säännöksin on perus- ja ihmisoikeuksien turvaamisen ja hyvän lainkirjoittamistavan kannalta yleensä perustellumpaa.

Edellä esitetyn valossa lakivaliokunta pitää sekamuotoiselle täytäntöönpanotavalle tässä yhteydessä esitettyjä perusteluja riittävinä. Toisaalta kyseinen tekniikka ja se, että rikosoikeudellista oikeusapua koskevat puitepäätökset on viime vuosina pantu täytäntöön keskenään eri

tavoin, voivat vaikeuttaa sääntelyn soveltamista ja sääntelykokonaisuuden hahmottamista käytännössä. Tämän vuoksi ja ottaen huomioon oikeusturvakysymysten keskeinen asema kyseisessä oikeusapuyhteistyössä valiokunta katsoo, että sekamuotoiseen täytäntöönpanotapaan on syytä turvautua vain harkitusti.

Toimivaltaiset viranomaiset

Kun on kyse todisteiden luovuttamismääräyksen lähettämisestä Suomesta, määräyksen antaa esityksen mukaan pääsääntöisesti syyttäjä. Määräyksen antamista koskeva toimivalta on keskitetty syyttäjille, sillä yhteistyö on puitepäätöksessä säädetty oikeusviranomaisten eli tuomioistuinten ja syyttäjien väliseksi. Taustalla on se, että oikeusapupäätösten vastavuoroisen tunnistamisen ja täytäntöönpanon katsotaan edellyttävän päätösten tekemistä samantasoisesti, samoin kuin se, että unionin jäsenvaltioissa tutkinnanjohtajana toimii pääsääntöisesti tutkintatuomari tai syyttäjä. Myös muihin puitepäätöksiin perustuvissa rikoksen johdosta tapahtuvassa luovuttamisessa ja omaisuuden jäädyttämisessä päätöksenteko on keskitetty syyttäjille. Lakivaliokunta on kyseisiä hallituksen esityksiä käsitellessään pitänyt syyttäjän keskeistä asemaa perusteltuna ja korostanut esitutkintaviranomaisten ja syyttäjien yhteistoimintavelvoitteen merkitystä kansainvälisissä oikeusaputilanteissa (LaVM 7/2003 vp ja LaVM 7/2005 vp).

Myös nyt käsiteltävänä olevassa hallituksen esityksessä syyttäjakeskeisyys on valiokunnan mukaan perusteltua puitepäätöksen tarkoituksen toteuttamiseksi. Tämä merkitsee muutosta nykytilanteeseen, sillä esitutkintaviranomainen, joka Suomessa pääsääntöisesti johtaa esitutkintaa, osallistuu myös todisteiden hankkimiseen. Puitepäätöksessä on kuitenkin mahdollistettu rajoitetusti se, että määräyksen antavaksi viranomaiseksi nimetään muu viranomainen kuin tuomioistuin tai syyttäjä. Edellytyksenä kuitenkin on, että viranomainen erityistapauksessa toimii tutkintaviranomaisena rikosasian käsittelyssä ja sillä on kansallisen lainsäädännön mukaisesti toimivalta antaa rajat ylittävissä tapauksissa todisteiden hankkimista koskeva päätös. Tällöin-

kin toisen jäsenvaltion täytäntöönpanosta vastaava viranomainen voi vaatia määräyksen vahvistamista oikeusviranomaisella joko kaikissa tapauksissa tai niissä, joissa täytäntöönpano edellyttää etsintää tai takavarikkoa. Hallituksen esityksessä ehdotetaan, että todisteiden luovuttamismääräyksen voisi antaa myös virkamies, jolla on tutkinnanjohtajan toimivaltuudet keskusrikospoliisissa, tullissa tai rajavartiolaitoksessa. Koska puitepäätös ei salli esitutkintaviranomaisen nimeämistä määräyksen antavaksi viranomaiseksi yleisesti, esitetään lisäksi, että mainittu virkamies voisi antaa määräyksen vain, jos luovutettavaksi määrätty todiste on täytäntöönpanevan viranomaisen hallussa eikä asianomainen jäsenvaltio ole vaatinut määräyksen vahvistuttamista oikeusviranomaisella.

Valiokunta katsoo, että toimivallan säilyttäminen todisteiden hankinnassa esitutkintaviranomaisella esitetyllä tavalla ja puitepäätöksen sallimissa rajoissa on käytännön syistä tarkoituksenmukaista. Todisteiden luovuttamismääräyksen antamista ei kuitenkaan ole poliisihallinnossa perusteltua keskittää esitetyllä tavalla keskusrikospoliisille, koska myös paikallispoliisilla on merkittävässä määrin tutkittavina kansainväliskytkentäisiä rikosasioita, jotka edellyttävät rajat ylittävää yhteistyötä. Tämän vuoksi valiokunta jäljempänä ehdottaa sääntelyä muutettavaksi niin, että todisteiden luovuttamismääräyksen voi antaa paitsi tullin tai rajavartiolaitoksen myös poliisin edellä tarkoitettu virkamies.

Esityksen mukaan toimivalta on poliisihallinnossa keskitetty keskusrikospoliisille myös niissä tapauksissa, joissa on kyse todisteiden luovuttamismääräyksen panemisesta täytäntöön Suomessa. Edellä esitetyistä syistä valiokunta kuitenkin katsoo, että toimivalta on myös näissä tilanteissa tarkoituksenmukaista laajentaa poliisiin.

Yksityiskohtaiset perustelut

1. Laki eurooppalaisesta todisteiden luovuttamismääräyksestä esineiden, asiakirjojen ja tietojen hankkimiseksi rikosasian käsittelyä

varten tehdyn puitepäätöksen lainsäädännön alaan kuuluvien säännösten kansallisesta täytäntöönpanosta ja puitepäätöksen soveltamisesta

2 §. *Soveltamisala.* Pykälän 2 momentista ilmenee, että todisteiden luovuttamismääräystä ei saa antaa todistanlausuntojen tai reaaliaikaisten tietojen taikka muiden puitepäätöksen 4 artiklan 2 kohdassa tarkoitettujen todisteiden hankkimiseksi. Se voidaan kuitenkin antaa tällaisia todisteita koskevien tietojen hankkimiseksi, jos tiedot ovat täytäntöönpanosta vastaavan viranomaisen hallussa ennen määräyksen antamista. Suomesta pyydettyä tiedon luovuttamisen edellytyksenä kuitenkin on, että tieto saadaan tallettaa poliisin henkilörekisteriin. Koska vastaavia tietoja talletetaan myös tullin ja rajavartiolaitoksen henkilörekisteriin, valiokunta ehdottaa momenttia täydennettäväksi mainittujen viranomaisten rekistereillä.

5 §. *Täytäntöönpanosta vastaavat viranomaiset.* Vuoden 2010 alusta tuli voimaan kärjäoikeus uudistus, jonka yhteydessä eräiden kärjäoikeuksien nimet muuttuivat. Valiokunta ehdottaa, että pykälän 1 momentin 2 ja 4 kohtaan tehdään uudistuksesta johtuvat tarkistukset.

Pykälän 4 momentissa säädetään, että todisteiden luovuttamismääräyksen täytäntöönpanoon liittyviä tehtäviä ovat momentissa tarkoitetuissa tapauksissa toimivaltaisia hoitamaan myös keskusrikospoliisi, tullin ja rajavartiolaitos. Yleisperusteluissa esitetyn perusteella lakivaliokunta ehdottaa, että keskusrikospoliisin sijasta momentissa mainitaan poliisi.

6 §. *Todisteiden luovuttamismääräyksen täytäntöönpano.* Pykälän 2 momentista ilmenee, että syyttäjän tulee ilmoittaa vastaanottamastaan todisteiden luovuttamismääräyksestä keskusrikospoliisille, tullille tai rajavartiolaitokselle, jos rikoksen tutkinta vastaavissa olosuhteissa Suomessa tehtynä kuuluisi jommallekummalle jälkimmäisenä mainitulle viranomaiselle. Niin ikään keskusrikospoliisin, tullin ja Rajavartiolaitoksen tulee ilmoittaa syyttäjälle vastaanottamistaan todisteiden luovuttamismääräyksistä.

Nyt käsiteltävänä olevalla samoin kuin 11 §:n 3 momentin mukaisella ilmoitusvelvollisuudella pyritään edistämään tiedonkulkua edellä mainittujen viranomaisten välillä. Lakivaliokunta puoltaa esitettyä sääntelyä, koska syyttäjien ja esitutkintaviranomaisten välisellä tiiviillä ja toimivalla yhteistyöllä ja yhteydenpidolla voidaan parhaiten toteuttaa unionin rikosoikeudellista yhteistyötä. Se, että syyttäjä saa tiedon esitutkintaviranomaisen vastaanottamista määräyksistä, on tarpeen muun muassa sen vuoksi, että päätösvalta siitä, tuleeko kyseistä täytäntöönpanoa lykätä tai siitä kieltäytyä, on syyttäjällä.

Saadun selvityksen mukaan keskusrikospoliisi toimii Suomen poliisin kansainvälisen rikospoliisiyhteistyön kansallisena keskuksena, joka välittää ja tarkastaa kansainvälisiä oikeusapupyyntöjä. Tämän vuoksi on tarkoituksenmukaista, että syyttäjät ilmoittavat vastaanottamistaan määräyksistä esitetyn mukaisesti keskitetyksi keskusrikospoliisille. Sen sijaan, kun on kyse esitutkintaviranomaisen ilmoitusvelvollisuudesta syyttäjälle, valiokunta pitää yleisperusteluissa esittämistään syistä tarkoituksenmukaisena, ettei toimivaltaa keskitetä poliisihallinnossa keskusrikospoliisiin, ja ehdottaa momentin tarkistamista tässä suhteessa.

7 §. *Kieltäytymisperusteet.* Pykälässä säädetään niistä perusteista, jotka koskevat todisteiden luovuttamismääräyksen täytäntöönpanosta kieltäytymistä. Pykälän 1 ja 2 momentti koskevat ehdottomia kieltäytymisperusteita, kun taas pykälän 3 momentti koskee harkinnanvaraisia kieltäytymisperusteita.

Rikosoikeudellisen vastuun alaikäraja on Suomessa 15 vuotta. Teosta, jonka tekijä on alle 15-vuotias, ei siten voida saattaa rikosoikeudelliseen vastuuseen. Valiokunnan näkemyksen mukaan sovellettaessa ei tule edistää sellaisia toimenpiteitä, jotka saattavat johtaa alle 15-vuotiaan henkilön saattamiseen rikosoikeudelliseen vastuuseen. Puitepäätöksen 13 artiklan 1 kohdan c alakohta antaa mahdollisuuden kieltäytyä täytäntöönpanosta, jos todisteiden luovuttamismääräystä ei jossakin erityistapauksessa voida panna täytäntöön täytäntöönpanosta vastaavan

viranomaisen käytettävissä olevin toimenpitein. Edellä esitetyn perusteella valiokunta ehdottaa selvyysyistä, että 3 momenttiin lisätään uusi 4 kohta, jonka mukaan todisteiden luovuttamismääräyksen täytäntöönpanosta voidaan kieltäytyä tapauksissa, joissa määräyksen perusteena olevan teon on tehnyt alle 15-vuotias henkilö. Ehdotettu kohta olisi harkinnanvarainen, sillä todisteiden hankkiminen esitutkintavaiheessa ei välttämättä tarkoita sitä, että henkilö tuomittaisiin rikoksesta rangaistukseen. Tutkinta saattaa johtaa myös lastensuojelullisiin toimenpiteisiin tai vahingonkorvauksen määräämiseen. Todisteita voidaan hankkia myös epäillyn eduksi, tai hankkiminen voi olla tarpeen osana laajempaa rikostutkintaa.

Se, että kaikissa jäsenvaltioissa noudatetaan kansainvälisistä ihmisoikeusvelvoitteista johtuvia oikeudenmukaisen oikeudenkäynnin periaatteita, on edellytys sille, että jäsenvaltiot voivat luottaa toistensa oikeusjärjestelmiin vastavuoroisen periaatteen mukaisesti. Puitepäätöksen 1 artiklan 3 kohdassa mainitaankin nimenomaisesti, ettei puitepäätös vaikuta velvoitteeseen kunnioittaa perustamissopimuksen 6 artiklaan sisältyviä perusoikeuksia ja keskeisiä oikeusperiaatteita eikä niitä koskeviin viranomaisten velvoitteisiin. Niin ikään puitepäätöksen johdanto-osan 28 kappaleessa todetaan, ettei puitepäätös estä jäsenvaltioita soveltamasta valtiosääntönsä sisältyviä säännöksiä, jotka koskevat muun muassa oikeutta oikeudenmukaiseen oikeudenkäyntiin. Valiokunnan mielestä puitepäätöstä voidaan mainittujen säännösten perusteella tulkita niin, että jäsenvaltio voi kieltäytyä todisteiden luovuttamismääräyksen täytäntöönpanosta oikeudenmukaisen oikeudenkäynnin loukkaamisen perusteella, vaikkei tästä olekaan otettu itsenäistä säännöstä kieltäytymisperusteisiin. Valiokunnan näkemyksen mukaan tarve ottaa oikeudenmukaista oikeudenkäyntiä koskevia säännöksiä yksittäisiin instrumentteihin on jatkossa muutoinkin vähäisempi, sillä Lissabonin sopimuksen voimaantulon myötä unioni on aikaisempaa vahvemmin sitoutunut perus- ja ihmisoikeuksien kunnioittamiseen.

9 §. Kieli ja käännökset. Valiokunta ehdottaa vähäisen kielellisen täsmennyksen tekemistä pykälän 2 momenttiin.

10 §. Muutoksenhaku. Käräjäoikeusuudistuksen vuoksi valiokunta ehdottaa, että 10 §:n 2 momentin 2 ja 4 kohtaa tarkistetaan samalla tavoin kuin edellä 5 §:n 1 momentin 2 ja 4 kohtaa.

11 §. Määräyksen antamiseen toimivaltaiset viranomaiset. Pykälän 1 momentista ilmenee pääsääntö, jonka mukaan todisteiden luovuttamismääräyksen voi antaa oikeusviranomainen eli momentissa mainitut syyttäjät ja tuomioistuimet. Pykälän 2 momentissa mainituin edellytyksin todisteiden luovuttamismääräyksen voi antaa myös virkamies, jolla on tutkinnanjohtajan toimivaltuudet keskusrikospoliisissa, tullissa tai rajavartiolaitoksessa. Viitaten yleisperusteluisia esittämäänsä lakivaliokunta ehdottaa säännöstä muutettavaksi niin, ettei päätöksentekoa poliisihallinnossa keskitetä keskusrikospoliisiin, vaan määräyksen voi antaa momentissa tarkoitettu poliisin virkamies. Lisäksi, jotta kyseinen momentti olisi mahdollisimman hyvin yhteensopiva puitepäätöksen kanssa, valiokunta ehdottaa momenttiin täsmennystä siitä, että rikosasian tutkinnan tulee nyt tarkoitettussa tapauksessa edellyttää kansainvälistä yhteistyötä.

17 §. Voimaantulo. Voimaantulosäännöksen 1 momentin mukaan laki tulee voimaan 19 päivänä tammikuuta 2011. Valiokunta kuitenkin ehdottaa, että voimaantulon tarkka ajankohta jätetään momentissa yleisesti noudatetun käytännön mukaisesti avoimeksi. Samalla valiokunta ehdottaa, ettei myöskään 2 momentissa viitata voimaantulon tarkkaan ajankohtaan.

2. Laki pakkokeinolain 4 luvun 15 a §:n muuttamisesta

Voimaantulosäännös. Edellä 1. lakiehdotuksen 17 §:n perusteluihin viitaten valiokunta ehdottaa voimaantulon ajankohdan jättämistä avoimeksi myös nyt käsiteltävänä olevan lakiehdotuksen voimaantulosäännöksessä.

Päätösehdotus

Edellä esitetyn perusteella lakivaliokunta ehdottaa,

että 1. ja 2. lakiehdotus hyväksytään muutettuina (Valiokunnan muutosehdotukset).

Valiokunnan muutosehdotukset**1.****Laki**

eurooppalaisesta todisteiden luovuttamismääräyksestä esineiden, asiakirjojen ja tietojen hankkimiseksi rikosasian käsittelyä varten tehdyn puitepäätöksen lainsäädännön alaan kuuluvien säännösten kansallisesta täytäntöönpanosta ja puitepäätöksen soveltamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 luku

Yleiset säännökset

1 §
(Kuten HE)

2 §

Soveltamisala

(1 mom. kuten HE)

Todisteiden luovuttamismääräyksen soveltamisalasta säädetään puitepäätöksen 4 artiklassa. Todisteiden luovuttamismääräystä ei saa antaa todistajanlausuntojen tai reaaliaikaisten tietojen taikka muiden 4 artiklan 2 kohdassa tarkoitettujen todisteiden hankkimiseksi. Se voidaan kuitenkin antaa tällaisia todisteita koskevien tietojen hankkimiseksi, jos tiedot ovat täytäntöönpanosta vastaavan viranomaisen hallussa ennen määräyksen antamista. Suomesta pyydetävän tiedon luovuttamisen edellytyksenä on, että tieto saadaan tallettaa poliisiin, *tullin tai rajavartiolaitoksen* henkilökisteriin. Rikosrekisteritietojen vaihtamisesta säädetään erikseen. Puitepä-

töksen 4 artiklan 1 ja 2 kohdasta poiketen todisteiden luovuttamismääräys voi koskea määräystä täytäntöönpanossa selville saatujen todisteiden hankkimista tai todistajanlausuntojen vastaanottamista tuolloin läsnä olevilta henkilöiltä puitepäätöksen 4 artiklan 5 ja 6 kohdassa säädettyin edellytyksin.

3 ja 4 §
(Kuten HE)

2 luku

Toisessa jäsenvaltiossa tehdyn todisteiden luovuttamismääräyksen täytäntöönpano Suomessa

5 §

Täytäntöönpanosta vastaavat viranomaiset

Todisteiden luovuttamismääräyksen täytäntöönpanoon liittyviä syyttäjän tehtäviä ovat toimivaltaisia hoitamaan:

(1 kohta kuten HE)

2) *Pohjois-Savon* käräjäoikeuden tuomiopiirissä toimiva kihlakunnansyyttäjä, jos määräyksessä tarkoitettu todiste sijaitsee Itä-Suomen hovioikeuden tuomiopiirin alueella;

(3 kohta kuten HE)

4) *Pirkanmaan* käräjäoikeuden tuomiopiirissä toimiva kihlakunnansyyttäjä, jos määräyksessä tarkoitettu todiste sijaitsee Turun tai Vaasan hovioikeuden tuomiopiirin alueella.

(2 ja 3 mom. kuten HE)

Todisteiden luovuttamismääräyksen täytäntöönpanoon liittyviä tehtäviä ovat toimivaltaisia hoitamaan myös *poliisi*, tullin ja rajavartiolaitos, jos todisteiden luovuttamismääräyksen perusteena on rikos, jonka tutkinta Suomessa vastaavissa olosuhteissa tehtynä Suomen lain mukaan kuuluisi mainitun viranomaisen toimivaltaan.

6 §

Todisteiden luovuttamismääräyksen täytäntöönpano

(1 mom. kuten HE)

Täytäntöönpanosta vastaavan syyttäjän on ilmoitettava keskusrikospoliisille vastaanotamastaan todisteiden luovuttamismääräyksestä. Ilmoitus on kuitenkin tehtävä tullille tai rajavartiolaitokselle, jos määräyksen perusteena on rikos, jonka tutkinta Suomessa vastaavissa olosuhteissa tehtynä kuuluisi kyseisen viranomaisen toimivaltaan. Myös *poliisin*, tullin ja rajavartiolaitoksen on ilmoitettava täytäntöönpanosta vastaavalle syyttäjälle vastaanottamistaan todisteiden luovuttamismääräyksistä. Jos määräys liittyy myös Suomessa syyteharkinnassa tai tuomioistuimessa vireillä olevaan rikosasiaan, siitä on ilmoitettava lisäksi kyseistä rikosasiaa käsittelevälle syyttäjälle.

(3 mom. kuten HE)

7 §

Kieltäytymisperusteet

(1 ja 2 mom. kuten HE)

Todisteiden luovuttamismääräyksen täytäntöönpanosta voidaan kieltäytyä, jos:

(1—3 kohta kuten HE)

4) *henkilö, jota määräys koskee, ei määräyksen perusteena olevan teon tehdessään ollut täyttänyt viittätoista vuotta. (Uusi 4 kohta)*

(4—6 mom. kuten HE)

8 §

(Kuten HE)

9 §

Kieli ja käännökset

(1 mom. kuten HE)

Täytäntöönpanosta vastaava viranomaisen huolehtii tarvittaessa määräyksen kääntämisestä suomen tai ruotsin kielelle. Oikeusministeriö avustaa *tarvittaessa* määräyksen kääntämisessä.

10 §

Muutoksenhaku

(1 mom. kuten HE)

Toimivaltainen käräjäoikeus 1 momentissa tarkoitetuissa tapauksissa on:

(1 kohta kuten HE)

2) *Pohjois-Savon* käräjäoikeus, jos määräyksessä tarkoitettu todiste sijaitsee Itä-Suomen hovioikeuden tuomiopiirin alueella;

(3 kohta kuten HE)

4) *Pirkanmaan* käräjäoikeus, jos määräyksessä tarkoitettu todiste sijaitsee Turun tai Vaasan hovioikeuden tuomiopiirin alueella.

(3 ja 4 mom. kuten HE)

3 luku

Todisteiden luovuttamismääräyksen antaminen Suomessa

11 §

Määräyksen antamiseen toimivaltaiset viranomaiset

(1 mom. kuten HE)

Jos luovutettavaksi pyydetty todiste on täytäntöönpanosta vastaavan viranomaisen hallussa, eikä asianomainen jäsenvaltio ole vaatinut todisteiden luovuttamismääräyksen vahvistuttamista 1 momentissa tarkoitetulla oikeusviranomaisella, määräyksen voi antaa myös virkamies, jolla on tutkinnanjohtajan toimivaltuudet *poliisissa*, tullissa tai rajavartiolaitoksessa mainitun viranomaisen toimivaltaan kuuluvassa rikosasiassa, *jonka tutkinta edellyttää kansainvälistä yhteistyötä*.

(3 mom. kuten HE)

12—14 §
(Kuten HE)

5 luku

Erinäiset säännökset15 ja 16 §
(Kuten HE)

17 §

Voimaantulo

Tämä laki tulee voimaan *päivänä kuuta 20*. Ennen tämän lain voimaantuloa toimitettuihin oikeusapupyyntöihin sovelletaan tämän lain voimaan tullessa voimassa olleita säännöksiä.

Suhteessa sellaiseen jäsenvaltioon, joka ei ole viimeistään *tämän lain voimaan tullessa* pannut puitepäätöstä täytäntöön, sovelletaan tämän lain voimaan tullessa voimassa olleita säännöksiä, kunnes asianomainen jäsenvaltio on pannut puitepäätöksen täytäntöön.

2.**Laki****pakkokeinolain 4 luvun 15 a §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

lisätään 30 päivänä huhtikuuta 1987 annetun pakkokeinolain (450/1987) 4 luvun 15 a §:ään, sellaisena kuin se on laeissa 10/1994, 541/2005, 541/2007 ja 1387/2007, uusi 6 momentti seuraavasti:

4 luku

Takavarikko15 a §
(Kuten HE)Tämä laki tulee voimaan *päivänä kuuta 20*.

Helsingissä 23 päivänä huhtikuuta 2010

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

pj.	Janina Andersson /vihr	Jari Larikka /kok
jäs.	Esko Ahonen /kesk	Sanna Lauslahti /kok
	Kalle Jokinen /kok	Outi Mäkelä /kok
	Timo Kalli /kesk	Raimo Piirainen /sd
	Oiva Kaltiokumpu /kesk	Pirkko Ruuhonen-Lerner /ps
	Ilkka Kantola /sd	Mirja Vehkaperä /kesk.
	Krista Kiuru /sd	

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Marja Tuokila.